

УДК 338.48

Каленська В. П.*vitalinakalenska@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0995-1489**к.е.н., старший викладач, Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир***Любченко В. В.***valentinavlasenkovaie@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-7709-3819**к.іст.н., доцент, Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир*

ЗЕЛЕНИЙ ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС: ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Анотація. У статті проаналізовано концепцію зеленого готельного бізнесу як важливого елемента у сталому розвитку туризму. Акцентується увага на необхідності інтеграції екологічних стандартів у готельну індустрію, виокремлюючи ключові аспекти екологічної відповідальності. Аналізується потенціал зеленого готельного бізнесу у підвищенні екологічної обізнаності та привабливості туристичних регіонів. Розглядаються інноваційні підходи до екологічного управління у готелях, включно з використанням альтернативних джерел енергії, ефективним управлінням відходами та водними ресурсами. Особлива увага приділяється ролі екологічних сертифікацій у забезпеченні стандартів сталого розвитку та їх впливу на імідж та конкурентоспроможність готельного бізнесу. В статті наголошується на важливості збалансованого підходу до розвитку готельного бізнесу, що включає врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів. Висвітлюються приклади успішних екологічних ініціатив у готелях різних країн та їх внесок у просування сталого туризму. Крім того, обговорюються виклики та перспективи, що стоять перед готельним бізнесом у контексті збереження довкілля та сталого розвитку. На основі проведеного аналізу, сформовано висновки, в яких зазначається, що зелений готельний бізнес відіграє важливу роль у забезпеченні екологічної безпеки та сталого розвитку. Орієнтація на екологічні стандарти не лише сприяє зниженню впливу на довкілля, але й позитивно впливає на імідж готелю та його привабливість для екологічно свідомих туристів. Впровадження зелених технологій, ефективне використання ресурсів, мінімізація відходів та використання екологічних матеріалів у будівництві та обслуговуванні – це ключові елементи, які дозволяють готелям зменшити свій екологічний слід і вносити вклад у стале майбутнє. Запропоновано перспективи подальших досліджень, які полягають у розробці і впровадженні новітніх екологічно чистих технологій, які можуть знизити вплив готельної індустрії на довкілля.

Ключові слова: еко-готелі, екологічна відповідальність, екологізація, зелений туризм, сертифікація.

Kalenska Vitalina*vitalinakalenska@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0995-1489**PhD in Economics, Senior Lecturer, State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr***Lyubchenko Valentina***valentinavlasenkovaie@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-7709-3819**Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr*

GREEN HOTEL BUSINESS: ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY

Abstract. The article analyzes the concept of green hotel business as an important element in the sustainable development of tourism. Attention is focused on the need to integrate environmental standards into the hotel industry, highlighting key aspects of environmental responsibility.

The potential of green hotel business in increasing environmental awareness and attractiveness of tourist regions is analyzed. Innovative approaches to environmental management in hotels are considered, including the use of alternative energy sources, efficient management of waste and water resources. Special attention is paid to the role of environmental certifications in ensuring sustainable development standards and their impact on the image and competitiveness of the hotel business. The article emphasizes the importance of a balanced approach to the development of the hotel business, which includes taking into account environmental, social and economic aspects. Examples of successful environmental initiatives in hotels of different countries and their contribution to the promotion of sustainable tourism are highlighted. In addition, the challenges and prospects facing the hotel business in the context of environmental protection and sustainable development are discussed. On the basis of the conducted analysis, conclusions were formed, in which it is noted that the green hotel business plays an important role in ensuring environmental safety and sustainable development. Focusing on ecological standards not only helps to reduce the impact on the environment, but also positively affects the image of the hotel and its attractiveness for environmentally conscious tourists. Implementation of green technologies, efficient use of resources, minimization of waste and use of ecological materials in construction and maintenance are key elements that allow hotels to reduce their environmental footprint and contribute to a sustainable future. Prospects for further research are offered, which consist in the development and implementation of the latest environmentally friendly technologies that can reduce the impact of the hotel industry on the environment.

Keywords: eco-hotels, environmental responsibility, environmentalization, green tourism, certification.

JEL Classification: Q56, Q57

DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-9-4>

Постановка проблеми. Сучасна реальність демонструє серйозну небезпеку забруднення довкілля, що стимулює введення екологічних стандартів у діяльність підприємств, а також підвищує інтерес громадськості до екологічних питань і здорового способу життя.

У контексті готельного бізнесу, це означає перехід до екологічних стандартів у готельній індустрії. Еко-готелі, які працюють з дотриманням принципів гармонії з природою і мінімізують свій вплив на довкілля, стають все більш популярними. Це підтримується зростаючим попитом на екологічні товари та послуги. Еко-готелі пропонують відпочинок у гармонії з природою, часто розташовані у мальовничих місцях, подалі від міської метушні, і забезпечують харчування з органічних продуктів та використання екологічних матеріалів у своїх номерах. Отже, вивчення та розвиток еко-напрямку у готельному бізнесі є актуальним і важливим з огляду на сучасні екологічні виклики та зміну свідомості споживачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна кількість досліджень на сучасному етапі присвячені дослідженню ключових аспектів ефективного функціонування, комплексного аналізу діяльності та інноваційних тенденцій у сфері екологічно сталих готельних підприємств, серед відомих вче-

них: Алекс Канті, який акцентував увагу на інноваційних тенденціях у сфері екологічно сталих готельних підприємств, в той же час О. Пушка досліджував ключові аспекти ефективного функціонування таких підприємств. Інша дослідниця, Д. Тихонова особливе значення приділення комплексному аналізу діяльності готелів, та А. Орлова вивчала сталий розвиток в готельній індустрії. У контексті нашого дослідження, важливо зазначити, що О. Печериця у своїх наукових працях працювала над питаннями екологічної відповідальності в готельному бізнесі, а О. Меленчук досліджувала стратегії сталого розвитку у готельній сфері.

Важливість екологічної відповідальності в цьому контексті також підкреслюється в програмах ООН з охорони навколишнього середовища, міжнародних екологічних стандартах ISO 14000 та в українському законодавстві, яке спрямоване на екологічний захист. Проте, існує недостатність висвітлення комплексного підходу до розвитку зеленого готельного бізнесу на глобальному рівні, а також недостатня конкретизація терміну «еко-готелі» та особливостей їх екологічно відповідального функціонування.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз впливу екологічної відповідальності на розвиток та практики у готельному бізнесі,

акцентуючи на важливості сталого розвитку та інноваційних підходів у цій галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція екологічного готелю, яка є відповіддю на потребу зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище від діяльності готельного бізнесу, відіграє ключову роль у підвищенні його конкурентоспроможності на ринку України. За визначенням О. Данилової та І. Погинайко, екологічний готель – це екологічно сертифікований заклад розміщення, розташований у екологічно чистій зоні, який зменшує негативний вплив на довкілля та забезпечує безпеку, відсутність токсичності та енергоефективність для своїх гостей [6, с. 74].

Екологізація в готельній галузі має на меті не лише поліпшення стану природних комплексів, але й збереження та відновлення екосистем. Такий підхід передбачає впровадження чітких екологічних норм і стандартів, які сприяють створенню здорового та безпечного середовища для відпочинку, а також зниженню впливу на довкілля від діяльності готелів.

Зростаючий ринок зеленого туризму задає нові вимоги до структурування готельного бізнесу, підкреслюючи необхідність чітких організаційних, економічних, та управлінських стратегій. Основними викликами для цього сегменту є теоретичні аспекти, такі як недостатність теоретичних основ і визначення цілей, а також відсутність взаємодії з глобальними процесами і економічними індикаторами. Додатково, практичні виклики включають вплив світових подій, як-от пандемії, на економіку, а також обмежене застосування передових світових практик у галузі зеленого бізнес-туризму, фрагментарність надання послуг, і недостатню інформаційну підтримку.

Ця галузь вимагає розробки нових підходів і механізмів надання послуг, що враховують специфіку внутрішнього ринку. Зелений туризм, як нова категорія в ринковій системі, вимагає змін у ролі сільського господарства, переходячи від традиційної виробничої функції до більш комплексної ролі, яка включає природоохоронну та рекреаційно-туристичну активність. Аграрні інновації та модернізація сільського господарства сприяють не лише продовольчій безпеці, але й розвитку зеленого туризму.

Деякі вчені вважають, що до економічних, соціальних, та екологічних аспектів сталості,

визначених Глобальними Цілями сталого розвитку ООН, прийняті у 2015 році слід додати інституційну перспективу [9]. Ця перспектива включає роль урядів, регулюючих органів, та інших інституційних гравців у створенні умов для сталого розвитку. Це особливо важливо в контексті зеленого готельного бізнесу, де екологічна відповідальність є ключовою.

Інституційна перспектива акцентує на необхідності розвитку та впровадження політик, стандартів, та регуляцій, які сприяють екологічно відповідальному поведінню в готельній індустрії. Також важливою є роль інституцій у підвищенні обізнаності громадськості та підтримці культурних змін, спрямованих на підвищення відповідальності перед довкіллям [4; 6; 8].

Така багатогранна підхід до сталості в зеленому готельному бізнесі вимагає інтегрованого розуміння та впровадження цих ключових аспектів, щоб забезпечити гармонійний розвиток і відповідність глобальним стандартам сталості.

Основою для сталого зеленого туризму є загальноприйняті моделі сталості, серед яких особливе місце займає трикутник сталості і, у певних випадках, модель перетину інтересів. Зелений туризм, ідентифікований з концепцією сталого розвитку, прагне до збереження непопорушності природних і культурних ресурсів, що відповідає основній меті цього напрямку.

Сталий туризм задовольняє потреби відвідувачів і місцевих спільнот, при цьому забезпечуючи захист і розвиток можливостей для майбутніх поколінь. Використання ресурсів у цій сфері спрямоване на задоволення економічних, соціальних та естетичних потреб, зберігаючи при цьому культурну цілісність, екологічні процеси, біологічне різноманіття, та системи життєзабезпечення, згідно з принципами Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) 2005 року.

У моделі сталості Мюллера, представленій у 2007 році, ці розміри стійкості модифіковані та включають такі елементи як «культурне різноманіття» в рамках соціальної складової, «економічне процвітання», та «збереження природи та ресурсів» як екологічний аспект. Ця піраміда також включає «задоволеність відвідувачів» і «суб'єктивне благополуччя» як додаткові складові, підкреслюючи їх значущість для всебічного розвитку сталого туризму [4, с. 20]. Ці аспекти не тільки формують структуру піраміди Мюллера, але

й відображають довготривалу перспективу, що враховує право майбутніх поколінь на формування власного світу.

У майбутньому посткризовому періоді, зелений туризм відіграватиме важливу роль у забезпеченні сталого розвитку. Науково-методичні та методологічні підходи у цій сфері зосереджуватимуться на вивченні способів оптимізації соціальних та економічних вигод при одночасному мінімуванні негативного впливу на навколишнє середовище [1, с. 192]. Зелений туризм визначається Всесвітньою туристичною організацією в Програмі сталого розвитку до 2030 року як ключовий фактор, що стимулює зміни у політиці, бізнес-процесах та поведінці споживачів. Він вважається рушієм основних перетворень у суспільстві через вплив на п'ять цілей: сталий економічний розвиток; зменшення соціальної виключеності, підвищення зайнятості та боротьба з бідністю; ефективне використання ресурсів, охорона природи та боротьба із зміною клімату; збереження культурних цінностей, різноманіття та спадщини; взаєморозуміння, мир та безпека [10]. Схема зеленого готельного бізнесу з екологічною відповідальністю передбачає комплекс заходів для зменшення негативного впливу готелю на навколишнє середовище та сприяння сталому розвитку (рис. 1). Цілі сталого розвитку створюють цілісність та інтегрованість для розвитку зеленого туризму, сприяючи покращенню якості життя майбутніх поколінь незалежно від їх місця проживання, будь то у міських чи сільських територіях. Інтеграція зеленого туризму з процесами реалізації Цілей сталого розвитку відкриває можливості для оптимізації використання економічного потенціалу сільських територій та підкреслює необхідність диверсифікації економіки в цих регіонах.

Однією з ключових характеристик зеленого готельного бізнесу є активне використання відновлюваних джерел енергії. Сонячні батареї, вітрові турбіни та інші альтернативні джерела енергії не тільки зменшують відділення парникових газів, але й роблять готель менш залежним від традиційних енергетичних ресурсів і це веде до зменшення енерговитрат та підвищення конкурентоспроможності в умовах сталого розвитку. Важливим елементом зеленого готельного бізнесу є активне впровадження водозберігаючих технологій. Системи збору та переробки дощової води, а

також технології для мінімізації витрат води, сприяють не тільки економії водних ресурсів, але й підвищують водну безпеку в регіоні.

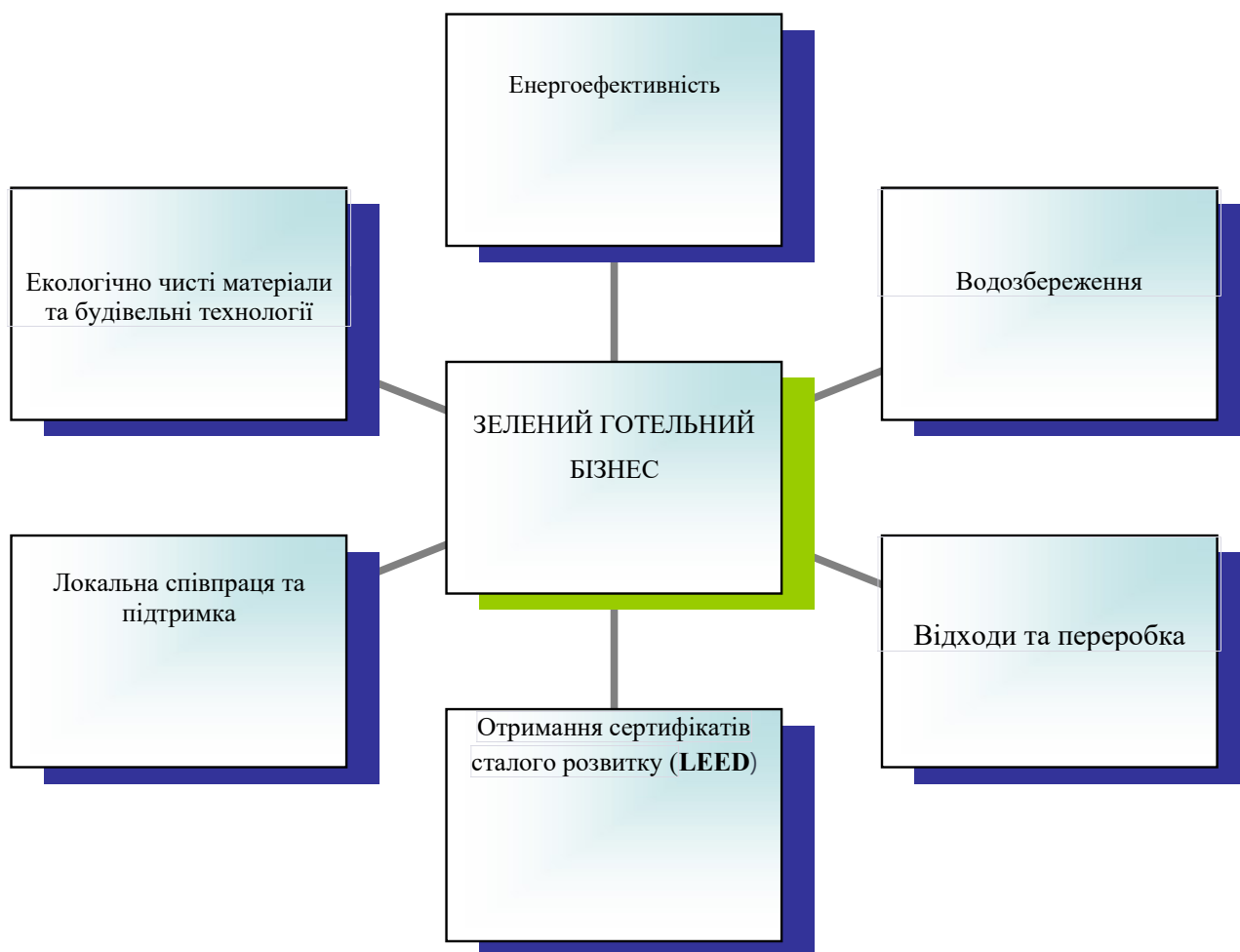
На завершення слід зазначити, що сертифікація готелів за стандартами сталого розвитку відіграє важливу роль у підтвердженні їхньої екологічної відповідальності. Отримання сертифікатів є свідченням прагнення до постійного покращення та зменшення негативного впливу на природу.

Аналізуючи прогнози та поточні тенденції у сфері сталого туризму, можна відзначити, що цей ринок демонструє значне зростання. Згідно з даними, ринок сталого туризму збільшиться на \$335,93 мільярда у період з 2023 по 2027 рік, зростаючи зі середньорічною темпом 9,54% (CAGR) [5]. Це зростання посилюється впровадженням практик сталого туризму великими туристичними компаніями, а також збільшенням числа екологічно свідомих мандрівників.

Ринок сталого туризму був оцінений у \$3,3 трильйони в 2022 році і, за прогнозами, досягне \$11,4 трильйонів до 2032 року, зростаючи з середньорічним темпом 14% з 2023 по 2032 рік [5]. Цей ринок охоплює різні сегменти, включаючи прибережний, гірський та острівний туризм, і зосереджується на зменшенні негативного впливу подорожей на планету, одночасно сприяючи позитивним соціальним і економічним ефектам.

Однак існують виклики, такі як нездатність розвиваючих країн ефективно впроваджувати політики сталого туризму, що може гальмувати зростання цього ринку. Незважаючи на це, зростання усвідомленості щодо екологічних, соціальних та культурних наслідків подорожей стимулює попит на сталий туризм у всьому світі [5]. Отже, можна сказати, що прогнози про значне зростання ринку сталого туризму до 2032 року підтверджуються поточними даними, які вказують на активний розвиток цієї галузі з залученням різних географічних регіонів і сегментів ринку.

Важливим аспектом у сталому туризмі є екологічні наслідки, які посилюються через зростання обізнаності про важливість екологічних питань [5]. На прикладному рівні, перспективи зеленого туризму пов'язуються з розвитком послуг у сільських районах, включаючи розвиток готельного бізнесу, туристичних атракцій, підготовку туроператорів-менеджерів та туристичних агентів, випуск туристичних путівників, а також

Рис. 1. Схема зеленого готельного бізнесу з позиції екологічної відповідальності

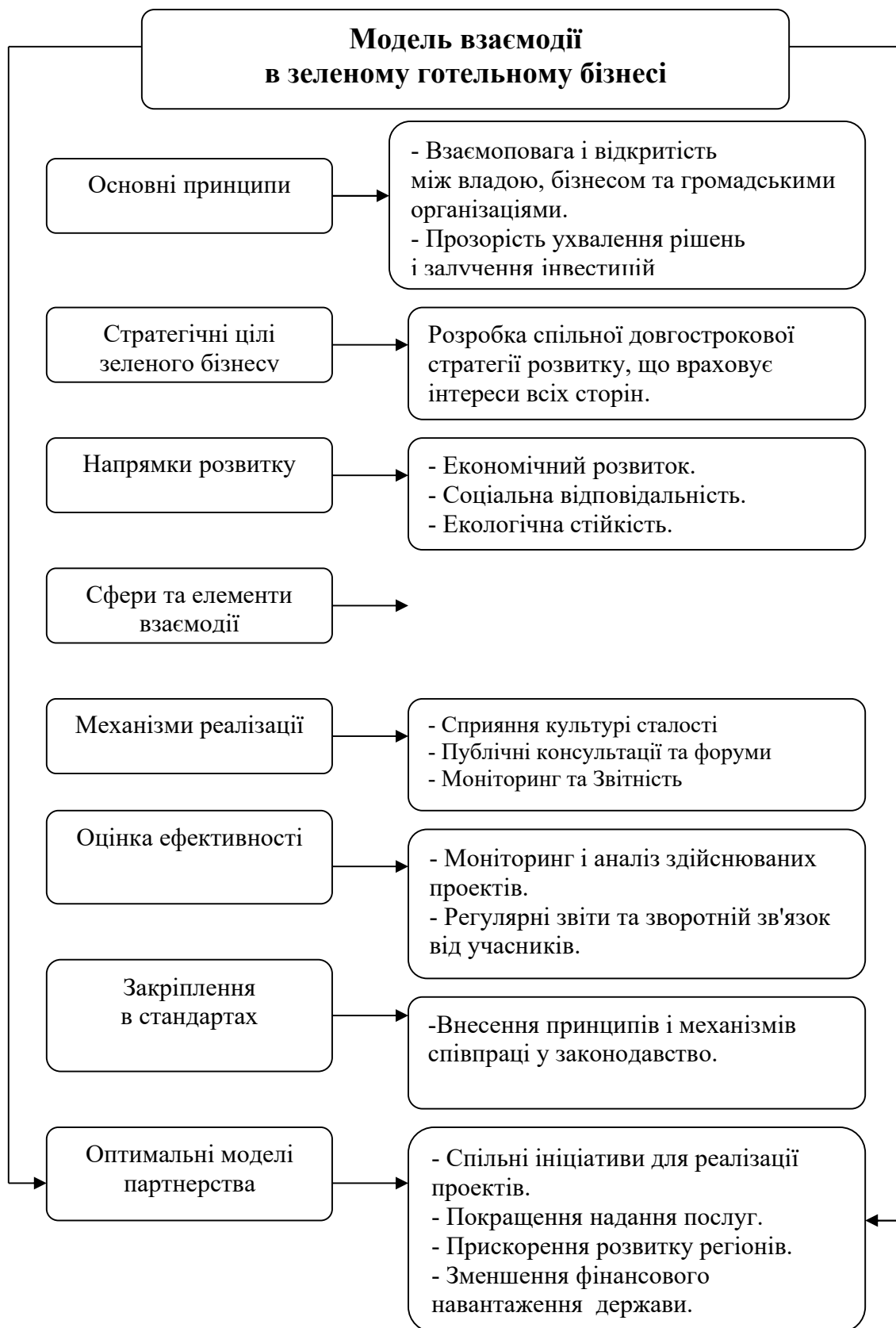
Джерело: сформовано автором

зелене споживання і подорожі, які сприяють «соціальній відповідальності, економічному розвитку та екологічному царству» [8]. Активізація туристичних потоків у сфері зеленого туризму передбачає створення туристичного продукту, який повною мірою задовольняє потреби споживачів.

У сфері зеленого готельного бізнесу в усьому світі набирають популярності незвичайні готелі, побудовані з використанням вторинних матеріалів [2, с. 322–323]. Для того, щоб готель отримав статус «екологічний», важливо пройти спеціалізовану екологічну сертифікацію, що здійснюється незалежними організаціями. Серед провідних організацій у цій сфері виділяються такі, як British Airways Holidays, що є одним з найбільших авіаперевізників і туроператорів, підтримуючих сталий туризм; Certification for Sustainable Tourism, яка займається розвитком практик екотуризму, особливо в західній півкулі;

Green Globe, британська компанія, що діє у понад 50 країнах і входить до складу туристичної організації ООН і Всесвітньої ради з туризму і подорожей; Green Key з Данії, що розробляє програми сертифікації для готелів та інших відпочинкових закладів.

В українській гостинній індустрії практика екологічної сертифікації споруд і послуг все ще знаходиться на початковому етапі, хоча вже відбуваються кроки у напрямку впровадження «зелених» технологій. Відповідно до міжнародних екологічних стандартів ISO 14001:2004, екологічні готелі мають відповідати певним критеріям, включно з системами екологічно чистого опалення, власними очисними установками для стічних вод, ефективним управлінням відходами, використанням екологічно безпечного джерела електроенергії, енергозберігаючим освітленням та приготуванням їжі з органічних продуктів, часто вирощених на території закладу.

Рис. 2. Модель взаємодії в зеленому готельному бізнесі

Джерело: власна розробка

Міжнародна програма «Green Key» зі штаб-квартирою у Нідерландах визначає екологічні стандарти для готельної індустрії [7]. Готелі, які отримують цю сертифікацію, демонструють високий рівень відповідальності до навколишнього середовища, включаючи екологічне управління, ефективне використання ресурсів, утилізацію відходів та освітні програми. Сертифікація «Зелений Ключ» в Україні, яка управляється «Екологічною ініціативою», забезпечує об'єктивну та незалежну оцінку готелів з точки зору екологічності. Серед відомих сертифікованих готелів – Radisson Blu у Києві. Крім того, в Україні розроблено власну систему екологічного менеджменту та сертифікації для туристичного бізнесу, під назвою «The Host Respects Nature», яка відповідає міжнародним стандартам. Для сертифікації продукції згідно з екологічними критеріями ISO 14024 в Україні акредитована організація «Жива планета» [3, с. 741]. Розроблена авторська модель являє собою комплексний підхід до взаємодії влади, бізнесу та громадських організацій, спрямований на ефективне вирішення спільних завдань в зеленому готельному бізнесі.

На основі проведеного аналізу, розроблена авторська модель взаємодії влади та бізнесу в рамках реалізації стратегії *зелений готельний бізнесу* (рис. 2).

У сучасних умовах, коли в Україні спостерігається потенціал зростання внутрішніх туристичних потоків як альтернативи міжнародним подорожам, розвиток зеленого туризму вимагає всебічного підходу. Політика у цій сфері повинна враховувати потреби туристів та стимулювати залучення різних сторін – влади, бізнесу, громадянського суспільства, а також громадських організацій, об'єднаних територіальних громад, волонтерів, агробізнес-структур, фермерів – для створення ефективної та сталої екосистеми в готельному бізнесі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зелений готельний бізнес відіграє важливу роль у забезпеченні екологічної безпеки та сталого розвитку. Орієнтація на екологічні стандарти не лише сприяє зниженню впливу на довкілля, але й позитивно впливає на імідж готелю та його привабливість для екологічно свідомих туристів. Впровадження зелених технологій, ефективне використання ресурсів, мінімізація відходів та використання екологічних матеріалів у

будівництві та обслуговуванні – це ключові елементи, які дозволяють готелям зменшити свій екологічний слід і вносити вклад у сталие майбутнє.

Залучення до зелених практик також вимагає постійного навчання та освіти персоналу, а також інформування гостей про екологічні ініціативи готелю. Це допомагає формувати більш екологічно відповідальне суспільство та підвищує загальну екологічну обізнаність.

Враховуючи глобальні екологічні виклики, зелений готельний бізнес є не тільки економічно вигідним, але й необхідним кроком для збереження природи для майбутніх поколінь. Відповідальне ставлення до екології в готельному бізнесі повинно стати нормою, щоб забезпечити сталий розвиток та екологічну безпеку на глобальному рівні.

Перспективи подальших досліджень ґрунтуються на розробці і впровадженні новітніх екологічно чистих технологій, які можуть знизити вплив готельної індустрії на довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довгаль Г. В. Сучасні тенденції розвитку світового готельного бізнесу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2019. Вип. 9. С. 190–196.
2. Мілінчук О. В. Переваги екологічної сертифікації готелів в Україні. *Менеджмент в інноваційному розвитку економіки: проблеми та перспективи*. 2014. С. 322–323.
3. Пушка О.С., Тіхонова Д.Ю. Розвиток сучасних еко-тенденцій у готельних господарствах міста Києва. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 739–742.
4. Balaš M., Strasdas W. Sustainability in tourism: developments, approaches and clarification of terms. URL: <https://www.umweltbundesamt.de/publikationen>
5. By continuing to browse this Business Wire site (and/or any other Business Wire website), you accept the use of cookies. URL: <https://www.businesswire.com/news/home/20190416005865/en/Global-Sustainable-Tourism-Market-Forecasts-2019-2023-Shifting>
6. Danilova O., Zablotska N., Pashaniuk I. Eco-marketing trends of hotel industry development in Ukraine. *The USV Annals of economics and public administration*. 2017. Vol. 17. Issue 1(25). P. 72–78.
7. Green Key. URL: <https://www.greenkey.global/>
8. Shwn-Meei Lee, Hiroshi Chris Honda, Gui Ren, Yu-Chen. The Implementation of Green Tourism and Hospitality. *Journal of Tourism &*

Hospitality. 2016. URL: <https://www.longdom.org/openaccess/the-implementation-of-green-tourism-and-hospitality2167-0269-1000233.pdf>

9. Sustainable Development Goals. URL: <https://iisd.org/topic/sustainable-development-goals>

10. Tourism for Development. Vol. II: Good Practices Tourism for Development. Good Practices. URL: <http://publications.unwto.org/publication/tourism-development-volum>

REFERENCES

1. Dovhal H. V. (2019) Suchasni tendentsii rozvytku svitovoho hotelnoho biznesu [Modern trends in the development of the global hotel business]. *Visnyk KhNU imeni V.N. Karazina. Seriya Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm*, no. 9, pp. 190–196. (in Ukrainian)

2. Milinchuk O. V. (2014) Perevahy ekolohichnoi sertyfikatsii hoteliv v Ukraini [Advantages of environmental certification of hotels in Ukraine]. *Menzhment v innovatsiinomu rozvytku ekonomiky: problemy ta perspektyvy*. P. 322–323. (in Ukrainian)

3. Pushka O. S., Tikhonova D. Yu. (2017) Rozvytok suchasnykh eko-tendentsii u hotelnykh hospodarstvakh mista Kyieva [Development of modern eco-trends in the hotel industry of Kyiv]. *Molodyi vchenyi*, no. 4, pp. 739–742. (in Ukrainian)

4. Balaš M., Strasdas W. (2019) Sustainability in tourism: developments, approaches and clarification

of terms. Available at: <https://www.umweltbundesamt.de/publikationen>

5. By continuing to browse this Business Wire site (and/or any other Business Wire website), you accept the use of cookies. Available at: <https://www.businesswire.com/news/home/20190416005865/en/Global-Sustainable-Tourism-Market-Forecasts-2019-2023-Shifting> (accessed December 6, 2023).

6. Danilova O., Zablotska N., Pashaniuk I. (2017) Eco-marketing trends of hotel industry development in Ukraine. *The USV Annals of economics and public administration*, vol. 17, is. 1(25), pp. 72–78.

7. Green Key. Available at: <http://www.greenkey.org/Menu/Criteria/Hotels> (accessed December 7, 2023).

8. Shwn-Meei Lee, Hiroshi Chris Honda, Gui Ren, Yu-Chen. (2016) The Implementation of Green Tourism and Hospitality. *Journal of Tourism & Hospitality*. Available at: <https://www.longdom.org/openaccess/the-implementation-of-green-tourism-and-hospitality2167-0269-1000233.pdf> (accessed December 6, 2023).

9. Sustainable Development Goals. Available at: <https://iisd.org/topic/sustainable-development-goals> (accessed December 6, 2023).

10. Tourism for Development. Vol. II: Good Practices Tourism for Development. Good Practices. Available at: <http://publications.unwto.org/publication/tourism-development-volum> (accessed December 6, 2023).

*Стаття надійшла до редакції
15 грудня 2023 р.*